

також вважається інституційно нерозвиненим. Він регулюється окремими нормативними актами переважно фрагментарного характеру і не має чіткого законодавчого формату. Сфера доступу до газових мереж характеризується абсолютною монополією, сфери видобутку та постачання газу внутрішнім споживачам — надзвичайно високою монопольною концентрацією. Зокрема, за останні два роки ринкова частка незалежних вітчизняних газопостачальників становить в середньому лише 5 %.

Проблеми системного характеру існують і в українському ринку електроенергії. У 2004 р. була створена надмасштабна державна монополія — НАК «Енергетична компанія України», яка централізовано об'єднала активи 32 генеруючих і дистрибуційних енергетичних підприємств України. Внаслідок цього з'явилися значні диспропорції в ринкових відносинах цієї сфери, оскільки фактично утворилася вертикально інтегрована структура, яка монополізувала різнопрофільні та водночас взаємозалежні види діяльності в електроенергетиці. Ринкова влада НАК «Енергетична компанія України» практично виключає реальну конкуренцію. Сьогодні у власності цієї компанії перебувають контрольні пакети акцій 10 генеруючих об'єктів, на які припадає 45 % загальнозстановленої потужності об'єднаної енергосистеми України, а також 12 обласних енергопостачальних компаній, які закуповують на Оптовому ринку електроенергії близько 70 % її обсягу.

І. О. Христич, кандидат економічних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого, старший науковий співробітник сектору дослідження проблем злочинності та її причин ІВПЗ АПРн України

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ СТАТИСТИЧНОГО ОБЛІКУ ЗЛОЧИННОСТІ В СИСТЕМІ ПАЛИВНО- ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Злочини, що реєструються у системі паливно-енергетичного комплексу України (далі ПЕК), відносяться до економічної злочинності. За

офіційними даними, кількість цих зареєстрованих злочинів має неухильну тенденцію до зменшення.

Однак багато вчених підкреслюють, що офіційні статистичні дані нічого не характеризують. Але для оцінки стану злочинності та її тенденцій ні в якій іншій країні світу не існує інших показників. Тому необхідно, щоб реєстрація відповідала реальній картині. Система обліку злочинів, яка існує в нашій країні, на жаль, далеко не ідеальна. Органи МВС не лише реєструють та розслідують злочинні діяння, але й ще і характеризують ефективність своєї роботи. Тому ще на стадії реєстрації злочинів встановлюють майбутню перспективу: чи буде цей злочин розкритий чи ні; яке судове майбутнє у цієї справи. Деякі зі злочинів не реєструються саме з цієї причини.

Про проблему неповної реєстрації злочинів (укриття злочинів від реєстрації) неодноразово зазначалося у спеціальній літературі. Цих способів можна нарахувати багато: незаконне припинення справи, виставлення карток щодо її призупинення, хоча розслідування продовжується, незаконне об'єднання кримінальних справ, незаконне виділення матеріалу в окреме провадження і т. п. Як підкреслює В. С. Зеленецький, між цими фактами є прямий та зворотній зв'язок. З одного боку, укриття заяв та повідомлень про злочини від реєстрації приводить до укриття вчинених злочинів від неї. З другого боку, вони провокують працівників органів внутрішніх справ до фальсифікації заяв та повідомлень, що в цілому ускладнює, а інколи і робить неможливим виявлення вчинених злочинів. Може виникати і професійна деформація співробітників цих органів, що ще більше викривляє реальну картину стану злочинності, особливо в галузі ПЕК.

Органи МВС завжди зацікавлені у викривленні реальних фактів під впливом будь-яких зовнішніх факторів (стимулів). Але ж оцінка ефективності діяльності правоохоронних органів дотепер базується на кримінальній статистиці.

Крім того, існують і такі недоліки, як систематична зміна законодавства, документів первинного обліку і форм звітності в усіх правоохоронних органах, що призводить до неможливості порівняння даних за тривалий проміжок часу, і як наслідок, негативно впливає на можливість побудови прогнозу злочинності, а також планування заходів її запобігання, особливо щодо злочинності в системі ПЕК.

Слід відзначити і недосконалість існуючого порядку реєстрації кримінальних справ в органах суду. Так, кримінальна справа, яка поступила до суду після додаткового досудового слідства, кожного разу

реєструється за новим номером. Це призводить до того, що одну справу можна враховувати декілька разів, що призводить до подвійного обліку і фальсифікації звітності.

Необхідно відмовитися від додаткового досудового слідства, як це має місце у більшості розвинутих країн. Суд повинен розглядати кримінальну справу по суті, а не займатися її направленням на додаткове розслідування. (Для суду, який направив справу на додаткове розслідування, кримінальна справа вважається, з точки зору статистичних показників, вирішеною по суті).

Потрібно враховувати й той факт, що існує значна кількість кримінальних справ, які припиняються на стадії досудового слідства з різних підстав. За даними офіційної статистичної звітності ця кількість справ установити неможливо. Ця обставина порушує основний конституційний принцип рівності всіх громадян країни перед законом. У зв'язку з цим положенням в законодавчому порядку зараз обмежено право органів дізнання і досудового слідства припиняти по нереабілітуючих підставах порушені кримінальні справи. Органами досудового слідства вони можуть припинятися тільки за відсутністю події чи складу злочину в діях підозрюваних осіб. В інших випадках право припиняти порушені кримінальні справи надане судовим органам.

Викладене вище дає можливість зробити висновки про необхідність запровадити єдину систему обліку всієї злочинності, особливо економічної, яка в останні роки все частіше набуває вигляду транснаціональної. Зрозуміло, що це можливо лише при створенні єдиного центру, який має бути самостійним, а отже, цілком незалежним від кон'юнктурних міркувань усієї правозастосовчої системи. Тому пропонуємо створити такий центр при органах статистики. У всякому разі його аналіз буде найбільш об'єктивним і всебічним, тому що цілком відсутня зацікавленість у результатах. Необхідно змінити всю систему реєстрації злочинів в Україні, щоб органи державної статистики не просто збирали б відомості про основні показники, що характеризують роботу правоохоронних органів, але й могли б впливати на обґрунтування зміни методології розрахунку самих показників, підрахунок і аналіз їх з різних сторін. Доцільно було б цей центр створити як самостійний структурний підрозділ Науково-дослідного інституту статистики Держкомстату України.

Починаючи з 1 січня 1988 р. на виконання вимог ст. 18 Закону України «Про державну статистику» усі правоохоронні органи надають статистичну звітність Департаменту статистики послуг Державного комітету статистики України. До складу цього Департаменту входить

відділ статистики соціальної сфери та гуманітарного розвитку. Такий збір інформації відбувається на рівні обласних відділів. Вже із назви випливає, що правова статистика в цьому відділі не є головною. Інформація, яка зібрана цим відділом, просто друкується на шпальтах статистичних щорічників без її аналізу.

Відповідно до Концепції реформування кримінальної юстиції України, яка затверджена Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008, підкреслюється необхідність розроблення та запровадження єдиної статистики та науково обґрунтованих критеріїв оцінки результатів роботи органів системи кримінальної юстиції, які мають містити, зокрема, аналіз рівня суспільної довіри до діяльності органів досудового слідства чи прокурорів. Разом із тим з метою підвищення ефективності діяльності органів досудового слідства і викоренення практики приховування повідомлень про злочини необхідно передбачити можливості для запровадження механізму чіткої та оперативної кореляції між кількістю зареєстрованих повідомлень про злочини і кількісним складом посадових осіб органів досудового розслідування в певному структурному підрозділі відповідного органу досудового розслідування. Також слід створити умови для запровадження ефективного механізму суспільного контролю за діяльністю органів всієї системи кримінальної юстиції. Інформація про порушення процесуальних строків та наявність скарг має бути доступною для громадськості. Проведення соціологічних опитувань громадян свідчатиме про рівень суспільної довіри до цих органів.

Все це дозволить реально підвищити якість статистичного обліку злочинів, особливо в системі ПЕК.

С. С. Шрамко, молодший науковий співробітник сектору дослідження проблем злочинності та її причин ІВПЗ АПрН України

ЩОДО ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

Близько половини всього первинного палива (вугілля, нафта, газ, уран), що має чи одержує від інших держав Україна, а також енергія